

Iedereen een (t)huis

Hoe we dakloosheid fors terugdringen
en hoe we dat in Hart van Brabant
samen doen

Regio Hart
van Brabant

‘Een leven redden is iets echts en moois. Om een thuis te maken voor daklozen, ja, het is iets dat goed moet zijn; wat de wereld ook mag zeggen, het kan niet verkeerd zijn.’

Vincent van Gogh

Voorwoord

Een dak boven je hoofd is geen zekerheid en voor steeds meer mensen ook geen vanzelfsprekendheid meer. Helaas hebben steeds meer mensen geen (t)huis. Dakloosheid kent vele gezichten. Dat laten de verhalen van Martin, Krzysztof, Rob en Ida in dit boekje zien. Verhalen van mensen die door domweg pech in het leven en soms verkeerde keuzes hun (t)huis zijn verloren.

Het zijn mensen met heel verschillende achtergronden, soms ook mensen van wie je het helemaal niet verwacht. Mensen met banen, gezinnen, sociale netwerken, mensen met wie je samenwerkt, die op je lijken, die je tegenkomt in de supermarkt of ouders van kinderen die bij jouw kinderen in de klas zitten.

Het vraagt om een heel andere aanpak dan de zorg en begeleiding die 'de man op dat bankje' nodig heeft.

Natuurlijk blijven we mensen die dakloos zijn zo goed mogelijk ondersteunen. En willen we ervoor zorgen dat ook zij weer een dak boven hun hoofd krijgen. Ook de manier waarop we kijken naar mensen die dakloos raken heeft veel invloed op het zoeken naar een oplossing. Hierdoor is het accepteren van hulp door mensen die dreigen dakloos te raken lastig.

Het is dus belangrijk dat we zien te voorkomen dat mensen hun huis kwijtraken. Dat kunnen we doen door te investeren in de bestaanszekerheid van mensen, eerder problemen te signaleren en samen te werken.

Laten we daarom onze krachten bundelen en in actie komen tegen dakloosheid. Want iedereen heeft recht op een (t)huis.

Marcelle Hendrickx

Wethouder Zorg & Ondersteuning
Gemeente Tilburg

De mensen ze
slapen, de wereld
gaat dicht

Maandagochtend tien uur. In de Tilburgse LocHal leest Martin (58) het Financiële Dagblad. Dat doet hij elke ochtend. Daarna neemt hij het NRC door. Martin heeft er dan al een halve werkdag opzitten. Om vier uur staat hij op van zijn platgevouwen kartonnen doos onder een afdak, ergens in de Spoorzone. Hij rolt zijn slaapzak op, trekt de oranje overjas aan die ook dient als matras, poetst zijn tanden en wast zich bij het waterpunt bij het station.

Dan begint Martin met het verzamelen van blikjes en flesjes. Tegen achten koopt hij van het statiegeld zijn ontbijt en wandelt de LocHal binnen, drinkt koffie en begint aan zijn kranten. Martin is belangstellend, bedachtzaam en welbespraakt. Ooit leidde hij bedrijven. Door omstandigheden, te complex om in enkele regels te vatten, belandde hij op straat. Martin is ervan overtuigd dat zijn situatie tijdelijk zal zijn. En omdat hij verwacht dat hij binnenkort weer beschikt over een eigen woning, geeft hij de voorkeur aan de open lucht boven de daklozenopvang. 'Vroeg in de ochtend zie ik de zon opgaan. Weet je dat ooievaars cirkelen op de thermiek boven het station? Dat is prachtig om mee te maken.' Een uur koffiedrinken met Martin en je denken over daklozen staat al snel op losse schroeven.

De majestueus verbouwde LocHal is de gastvrije woonkamer van Tilburg. Die is zij ook van menig bezoeker zonder dak boven het hoofd. ‘Typisch voor het gemoedelijke Hart van Brabant’, zegt de een. ‘Typisch voor het sociale Tilburg’, meent de ander. Soms is er een opstootje in de LocHal, soms zijn er dakloze mannen bij betrokken. De meeste bezoekers merken hen echter amper op. Net als alle anderen lezen ook dak- en thuislozen de krant, drinken ze koffie of praten met elkaar.

De LocHal is er voor iedereen: ‘van dakloze tot hoogleraar’. Dat zei bibliotheekdirecteur Peter Kok bij de opening in 2019. En dat bedoelde hij letterlijk. Om de hoek, bij Traverse aan de Gasthuisring, zat de nachtopvang met haar slaapzalen. Toen sloot die ’s ochtends nog om half acht. Kok opende dan zijn bibliotheek. Wel golden voorwaarden: ‘niet slapen, geen drugs en geen alcohol’. →

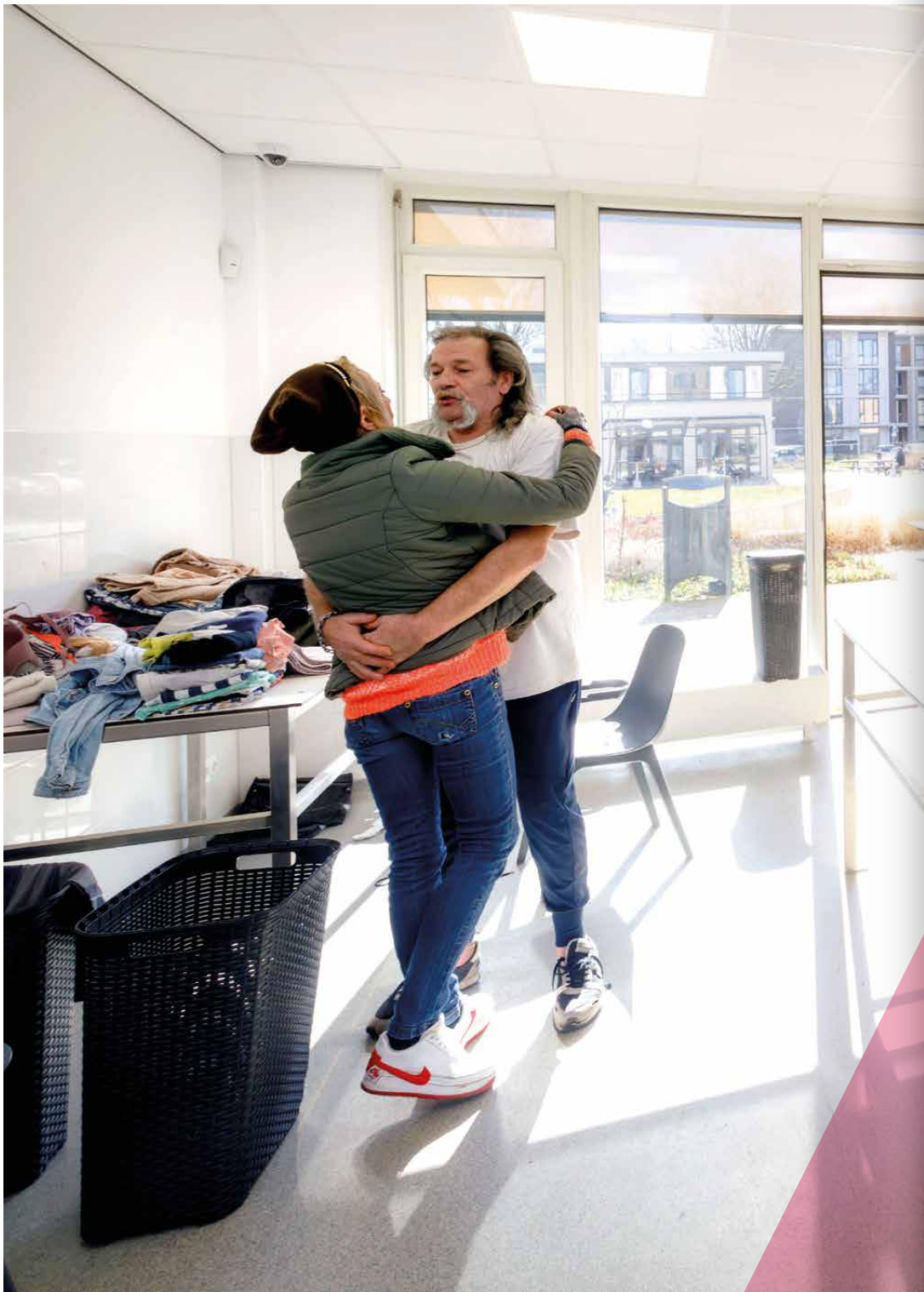

Die voorwaarden gelden in de LocHal nog steeds. Dak- en thuisloze mensen hoeven bij Traverse niet meer om acht uur op straat. Ook overdag staan de deuren van Traverse nu open. Er veranderde meer. De slaapzalen verdwenen. 's Ochtends zitten de bewoners achter hun ontbijt of gebogen over hun telefoontjes. Ons denken en doen rond dakloosheid verandert razendsnel.

En nergens in Nederland lijkt dat zo zichtbaar als in de regio Hart van Brabant. Dakloosheid is niet alleen het probleem van wie dakloos is, het is een probleem van ons allemaal. Dat vinden de gemeentebesturen van de regio.

En dat vinden ze niet alleen. Ze gaan er ook iets aan dóen. Voor 2030 hopen ze dakloosheid op te lossen. Over zes jaar heeft iedereen die nu dakloos is, of die dakloos dreigt te worden, een dak boven het hoofd. Preventie en 'Wonen Eerst', is het motto. En dat is een uitstekend plan, zegt ook Martin die al meerdere artikelen las over de gemeentelijke voornemens.

Martin vindt het vanzelfsprekend dat dakloze mensen aanspraak moeten kunnen maken op een dak boven het hoofd. Ook hij wil liever vandaag dan morgen weer een eigen woning. Of dat met preventie en Wonen Eerst zal gaan lukken, daarover twijfelt hij. Zoals bij zoveel dakloze mensen, is zijn vertrouwen in het organisatorische vermogen van de overheid niet al te groot. Bovendien wil niet iedereen een eigen woning. 'Voor een enkeling is dakloosheid ook een keuze', weet Martin. Maar voor de overgrote meerderheid is de combinatie preventie en Wonen Eerst zonder twijfel de juiste. ■

De warmte van
een dorpscafé.
De aanspraak van
mensen met een
zachte 'g'

De meeste daklozen lijken niet op daklozen. Ook dakloze mensen hadden ooit een dak boven het hoofd. ‘Geen kind’, zo zegt Carina Kruijsse, bestuurder van daklozenopvang Traverse, ‘schrijft op zijn verlanglijstje ‘ik wil later dakloos worden’. Helaas loopt het leven van sommige mensen nu eenmaal anders.’

Dat geldt ook voor Martin, lezend aan zijn tafel in de bibliotheek. Martin heeft een smartphone, nette kleren en schone nagels en gaat met enige regelmaat naar de kapper. Het is vooral z’n rugzak die opvalt, samen met zijn rode wat gezwollen handen. En, wanneer hij hem aantrekt, is het zijn vuile lichtbruine overjas. De jas die hij ‘s nachts gebruikt als matras. Zonder die jas zie je aan Martin de dakloosheid maar amper af.

En dat geldt ook voor de meeste mensen die zich melden bij Traverse. In 2023 waren dat er 1200. Allen zijn mannen, vrouwen en kinderen uit de regio Hart van Brabant. Vier op de tien zijn nog maar kinderen. Sommigen zijn al wat langer dakloos, anderen zijn het nog maar net. De meeste aanmelders krijgen ambulante hulp. Zij slapen op de bank bij vrienden of kennissen, of ze staan op het punt hun thuis te verliezen. Waar mogelijk helpt Traverse hen om hun levens weer op orde te krijgen.

Rond de 500 mensen die zich melden, krijgen tijdelijk onderdak. Zij wonen voor korte of langere tijd in een van de acht locaties van Traverse. Wie er maar kort verblijft, woont relatief sober, op een kamer met bed en stoel. Wie langer bij Traverse is, of wie meer zorg nodig heeft, beschikt over meer comfort. Zo verschillen de woonkamers van Traverse aan de Reitse Hoevenstraat nog maar amper van doorsnee woonkamers in doorsnee woningen. Vrijwel iedereen die hier zit, die hier de krant leest of uit het raam staart, hoopt op een snelle terugkeer naar een normaal bestaan. Naar een gewoon leven in een eigen huis of appartement, al dan niet met begeleiding of financiële ondersteuning. →

Dakloosheid voorkomen en mensen die toch dakloos worden weer aan een woning helpen; dat is waar de negen gemeenten in de regio Hart van Brabant vandaag aan werken. 'Onze voornemens geven we handen en voeten met een stevige Taskforce', zegt de Tilburgse wethouder Marcelle Hendrickx. 'We gaan inzetten op meer preventie. Op het voorkomen van dakloosheid onder jongeren, onder kinderen en onder arbeidsmigranten. Vanzelfsprekend zorgen we voor meer woningen. De komende tien jaar bouwen we er zo'n 25 duizend bij.'

Hun plannen legden de gemeenten vast in een actieplan. Dit plan heet 'Iedereen een (t)huis. Hoe we dakloosheid fors terugdringen en hoe we dat in Hart van Brabant samen doen.' Het 'samendoen' is belangrijk. Nu al werken de gemeenten samen met gedreven organisaties als Traverse, het jongerenwerk van R-Newt, instellingen voor beschermd wonen, Bureau Schuldhulpverlening, het Missionair Service Centrum, de gemeentelijke Wijkteams en stichting Barka die zich bekommert om gestrande arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa.

Bij deze organisaties blijft het niet. In de nabije toekomst doen de gemeenten ook een beroep op werkgevers en uitzendbureaus, op het onderwijs en op particuliere huizenbezitters. ■

A night street scene in a city. The foreground is a brick-paved sidewalk, partially covered by a large, semi-transparent pink overlay. In the middle ground, several cyclists are riding on a road that runs parallel to the sidewalk. The street is illuminated by streetlights, and buildings line the left side. The overall atmosphere is urban and active at night.

Een muts op m'n
hoofd, m'n kraag
staat omhoog

Krzysztof (45) komt uit de Poolse stad Szczecin. Hij ligt voor de fietsenstalling bij het station. Naast hem staan twee bierblikjes en enkele tassen met daarin alles wat hij bezit. Krzysztof kwam drie jaar geleden naar Tilburg met het plan om hier een baan te vinden. Dat lukte maar amper. Terug naar Polen wilde hij niet. Krzysztof begon te drinken. Nu wil niemand hem meer hebben. Net als Martin houdt hij zich in leven met het verzamelen van blikjes en plastic flessen.

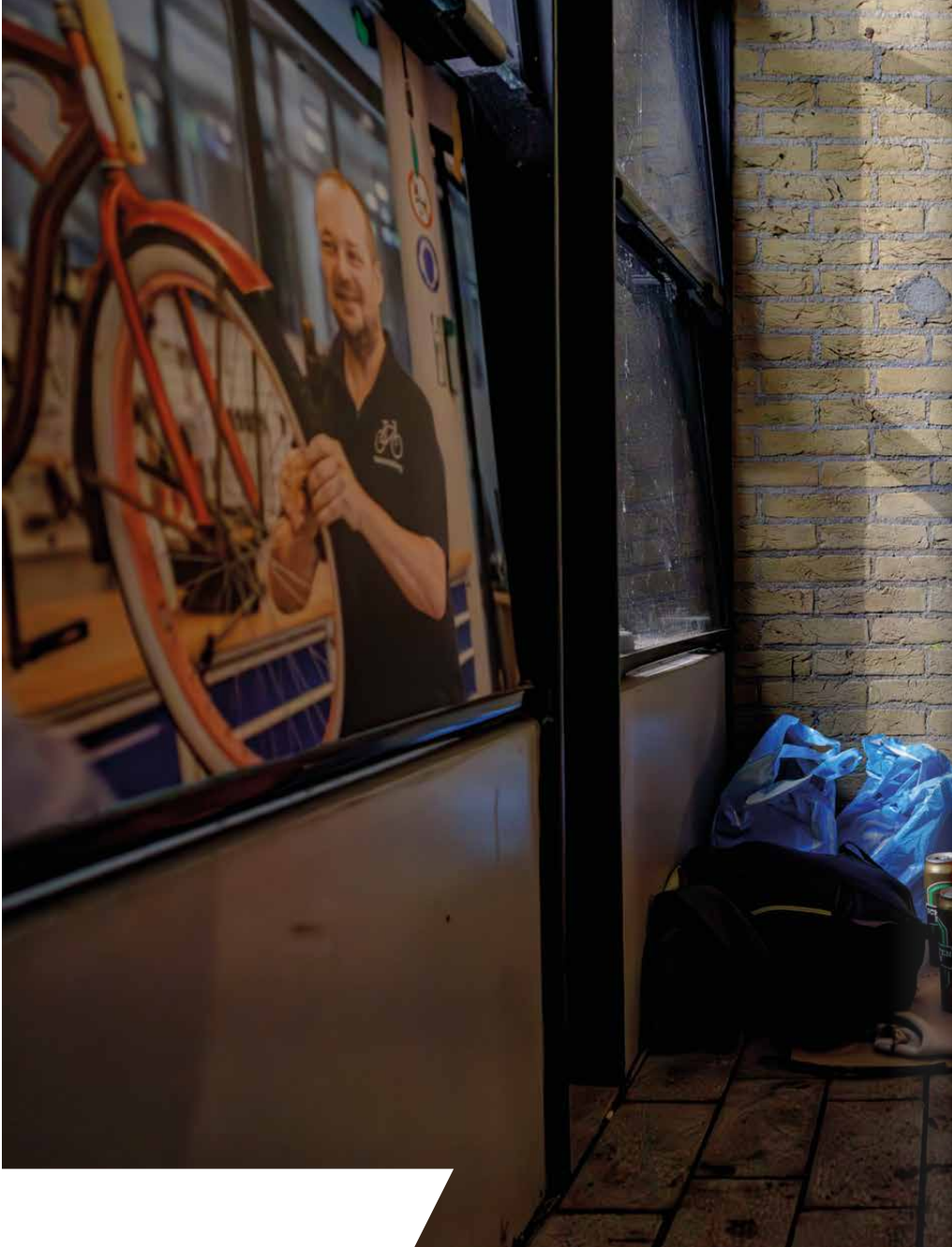
Krzysztof zou graag hulp ontvangen van Traverse aan de Gasthuisring. Die hulp krijgt hij niet, omdat hij niet uit Nederland maar uit Oost-Europa komt. Krzysztof is een 'niet-rechthebbende', zoals dat heet. Omdat hij teveel drinkt en overlast veroorzaakt, kan Krzysztof ook niet naar de winteropvang op het NOAD-terrein aan het Wilhelminakanaal. Elke winter richt Traverse deze opvang in voor arbeidsmigranten. Nu woont Krzysztof al jarenlang in de open lucht.

Marek (34) uit Gdansk vond wel werk. Marek is nog maar twee jaar in Tilburg. De jonge Pool werkte in de bouw. Hij werd ontslagen en zwerft sindsdien rond in de binnenstad. Trouwhartig blikst Marek de wereld in. Hij draagt een feloranje werkjack. Aan zijn fiets bungelen een groot aantal tassen en zakken. Net als Martin en Krzysztof scharrelt hij zijn kostje bij elkaar met het verzamelen van blikjes en flesjes. Wanneer het regent, probeert hij te overnachten in publieke toiletten.

Marek en Krzysztof zijn twee van de 245 dakloze arbeidsmigranten uit Oost- en Midden-Europa. In Hart van Brabant werken meer dan tienduizend mensen uit deze regio die zich uitstrekt van Estland tot Bulgarije. De meeste arbeidsmigranten doen het prima. Sommigen komen in de problemen. De meesten melden zich dan bij Barka. Dat is een Poolse stichting die hen helpt met praktische zaken.

De hulp die Barka biedt, dat kunnen schone kleren zijn voor een sollicitatiegesprek. Want een nieuwe baan is wat Barka's klanten het liefst willen. Wanneer nodig, helpt Barka hen ook aan een telefoon of beltegoed, aan een trein- of buskaartje en aan een update van hun cv. Arbeidsmigranten die problemen hebben met hun paspoort of ID-kaart, worden door Barka geholpen bij het aanvragen van nieuwe papieren. Hoe sneller zij weer aan het werk kunnen, hoe beter het is. Arbeidsmigranten die kampen met een verslaving of met psychische problemen, hoopt Barka over te halen om terug te keren naar huis. Naar hun stad of dorp in het Oosten van Europa waar ze wél recht hebben op zorg.

In de wereld van dak- en thuisloze mensen vormen de Oost- en Midden- Europeanen een speciale groep. Wanneer zij dakloos worden, kunnen ze vaak nergens heen en belanden ze meteen op straat. Alleen arbeidsmigranten die langer dan vijf jaar in Nederland werken, mogen onze sociale voorzieningen gebruiken. Het leeuwendeel van arbeidsmigranten is nog niet zo lang in Nederland en heeft daarom geen recht op hulp. Daarom zijn juist deze dakloze mensen zo zichtbaar in ons straatbeeld. Zij slapen in portieken of leven in afbraakpanden en stadsparken. Dat geldt ook voor Krzysztof en Marek. →

Krzysztof lukte het nooit om aan een baan te komen. Marek raakte dakloos omdat zijn arbeidscontract was gekoppeld aan woonruimte. Hij verloor bij zijn ontslag niet alleen zijn inkomen: hij verloor ook zijn thuis. Deze koppeling van werk en woonruimte, is een mechanisme dat vaak leidt tot verontwaardiging. 'Arbeidsmigranten zijn hiernaartoe gehaald en ze dragen bij aan onze economie', zegt wethouder Odabasi (Waalwijk). 'Een deel van hen valt buiten de boot door de manier waarop we alles hebben georganiseerd.'

Op gemeentelijk niveau kan dit probleem niet worden opgelost, laat staan dat een stichting als Barka er iets aan kan veranderen. Hier ligt een grote verantwoordelijkheid voor werkgevers en uitzendbureaus die met arbeidsmigranten werken. Ook is dit een taak voor de landelijke overheid. Wetgeving die arbeidsmigranten moet beschermen tegen acute dakloosheid is in de maak.

Stilzitten doen de Brabantse gemeenten niet. De nood onder dakloze arbeidsmigranten is domweg te hoog. In 2020 startte Tilburg met de winteropvang. Dat gebeurde bij wijze van experiment en tegen de landelijke regels in. In deze winteropvang overnachten in de koude maanden tot 45 dakloze arbeidsmigranten. In januari 2024 opende ook het 'Brabantse Migratie Informatie Punt', waar arbeidsmigranten terecht kunnen met praktische vragen over zaken zoals loon, werk, huisvesting en zorg. Voor concrete hulp blijven ze welkom bij Barka.

Stichting Barka heeft in Tilburg een maatschappelijk werker en een ervaringsdeskundige in dienst, plus twee vrijwilligers. Met het toenemend aantal dakloze arbeidsmigranten schroefde de gemeente de inzet van Barka dit jaar op tot drie dagen. In 2023

kreeg het kwartet het voor elkaar om meer dan zestig dakloze arbeidsmigranten weer aan werk te helpen. Daarmee hielpen ze hen ook aan een nieuw onderkomen. Ruim vijftig anderen werden door Barka teruggebracht naar huis.

De Tilburgse medewerker van Barka heet Barbara Smietana. Zelf verliet ze Polen in 2010. Haar hart brak toen ze haar landgenoten zag verkommeren in de straten van Nederland. Aanvankelijk was zij vrijwilliger bij Barka. Nu is zij een onmisbare schakel in de aanpak van dakloosheid onder Oost- en Midden-Europeanen. De samenwerking tussen de gemeenten en stichting Barka is een van de vele voorbeelden waarin de slogan ‘hoe we dat samen doen’, betekenis krijgt. ■

De dagen zijn
kort hier, de
nacht begint
vroeg

Nooit eerder beseftte hij hoe belangrijk het is om een thuis te hebben. Nooit eerder genoot hij zo van een wandelingetje door het park, met zijn vrouw naast hem in een scootmobiel. Je zou Rob's terugkeer in het volle leven een succesverhaal kunnen noemen. Althans, wanneer het je lukt om even te vergeten hoe diep de val was die Rob (57) eerder maakte.

In het voorjaar van 2024 staat Rob er weer goed voor, in 2017 stond hij er nog beter voor. Rob had twee jonge dochters en een fijn huwelijk. Het gezin had een koophuis. Er waren vakanties. Een Mercedes stond voor de deur en een racemotor in de schuur. Rob werkte bij een groot voedselbedrijf. Zijn vrouw, halverwege de 40, had een baan in de gehandicaptenzorg. Plots gaat het niet goed met haar. Eerst krijgt ze artritis, vervolgens artrose. Daarna volgt een zware depressie, vervolgens is er uitgezaaide borstkanker. Zij wil niet meer leven, stopt met werken en ligt dagenlang in bed.

Rob wil zijn zwaar zieke en al even depressieve vrouw geen moment meer alleen laten. Ook hij stopt met werken. Niet veel later kan Rob zijn rekeningen niet meer betalen. De Mercedes en de motor gaan de deur uit. Dan komen de aanmaningen. Rob betaalt zijn hypotheek niet meer. Deurwaarders bellen aan. Het energiebedrijf komt met politiebegeleiding langs om alles af te sluiten. Rob zit aan de grond. Hij schaamt zich diep voor de plotselinge armoede en deelt zijn zorgen met niemand. Zelfs zijn vrouw licht hij niet in. Brieven worden niet meer opengemaakt. 'Je zit in een tunnel', zegt Rob. 'Je kunt niet meer helder denken.'

Rob begint pas te praten wanneer de bank beslag laat leggen op zijn huis. Dan is het te laat. Rob wordt met zijn vrouw en dochters op straat gezet. De eerste avonden vinden ze onderdak bij een vriend. Op dat moment heeft Rob nog geen moment overwogen om ergens hulp te zoeken. Brieven over het aanvragen van uitkeringen vulde hij niet in. Rob is immers de man met de Mercedes en racemotor die alles onder controle heeft. Maar nu gaat het niet meer. Rob fietst naar het gemeentehuis, vertelt over zijn situatie en wordt doorverwezen naar Traverse.

‘Ik wist niet wat Traverse was’, zegt Rob. ‘En ik had geen flauw benul dat er bij de gemeente mensen waren die mij wilden helpen. Bij de eerste gesprekken met hulpverleners verwachtte ik enorm op mijn kop te krijgen omdat ik het zo verknald had. Ik veronderstelde dat Traverse zich tegenover mij op zou stellen. Het duurde een tijd voor ik kon geloven dat ze naast en achter me gingen staan. Wist ik veel dat zij gezinnen zoals wij zouden helpen met onderdak? Dat ze mijn geldzaken op orde brachten? Dat we recht hadden op allerlei financiële steun?’

‘Meteen regelde Traverse onderdak in het Bastionhotel. Onze dochters liepen er rond met handdoeken om het hoofd alsof ze Paris Hilton waren. Later kwamen we in een gezinshuis, samen met nog drie thuisloze gezinnen. Nu Traverse onze geldzaken overnam, kwam er geld vrij om onze schulden af te lossen. Achtduizend euro hier, tienduizend daar. Allemaal achterstallige betalingen uit regelingen, uitkeringen en verzekeringen die ik had gemist omdat ik mijn brieven niet opende. Wist ik veel? Met dat geld konden we onze schulden aflossen.’ ■

In Brabant, daar
brandt nog licht

VERBODEN TOEGANG
Art. 461 Wetb. v. Straft.

‘Traverse regelde een gesprek met een woningbouwcorporatie. Ik verwachtte er niets van. Toen ik een half uur later weer buitenstond, had ik de sleutel van een appartement in mijn handen. 110 vierkante meter, gelijkvloers, zodat ik mijn vrouw erin rond kon rijden. Door haar artritis, artrose en al die bestralingen en chemokuren was ze enorm verzwakt. Een vast inkomen hadden we nog niet. Tot iemand van Traverse op het idee kwam om voor haar een persoonsgebonden budget (PGB) aan te vragen. Ik had geen idee dat zoiets kon. Met dat PGB zorg ik nu 24 uur per dag voor haar. We kochten een scootmobiel waardoor we ’s middags lekker naar buiten kunnen. We hebben het weer goed samen. Mijn jongste dochter gaat komend jaar naar de universiteit. We hebben het gered.’

Wie afglijdt richting dakloosheid, verliest zijn grip. Alles wat ooit volstrekt normaal was, de auto, het inkomen, het huis, lijkt te verkrumelen. Vrienden nemen afscheid, collega’s nemen afstand. Nachtenlang lig je te piekeren. Alles wat ooit vanzelfsprekend was, verdwijnt in een moeras van onzekerheid. Oplossingen raken uit zicht.

In het verhaal van Rob openbaart zich het belang van preventie. Hoe voorkom je dat mensen in een tunnel raken, dat ze niet meer helder kunnen denken, dat ze hun brieven niet meer openmaken. Mensen die dakloos worden, die raken ook hun sociale netwerk kwijt. Vrienden nemen de telefoon niet meer op. Juist op het moment dat hulp het meest nodig is verdwijnt het netwerk als sneeuw voor de zon.

Preventie zet in op het voorkomen van die neerwaartse spiraal. Want wanneer mensen eenmaal dakloos zijn, worden ze teruggeworpen op de onderste lagen van de piramide van Maslow. Na slaap, voedsel en drinken, zo meende Maslow, is een thuis een van onze basisbehoeften. Het verlies van een dak of een thuis is niet alleen een gevolg van problemen; dakloosheid leidt ook tot nieuwe problemen. Tot stress, tot een slechte gezondheid en tot een verhoogde kans op criminaliteit of verslaving.

Rob en zijn gezin kwamen er weer bovenop. In de LocHal ziet ook Martin zijn toekomst optimistisch tegemoet. Tot zijn AOW heeft Martin nog negen jaar te gaan. En die wenst hij niet krantenlezend in de LocHal te slijten. Martin wil weer aan het werk. Inmiddels is hij volop bezig dat zelf te regelen. Zodra hij een baan heeft, betaalt hij zijn woning uit eigen zak. Ook Krzysztof wil nog steeds aan de slag, al is het niet duidelijk hoe hij dat mét zijn drankprobleem en zónder hulp voor elkaar gaat krijgen. De jonge Marek overweegt om via Stichting Barka weer uit Nederland te vertrekken. Hij denkt aan een baan in Oekraïne. Nu zoveel jonge Oekraïners sneuvelen aan het front, is er in het oorlogsland een groot tekort aan bouwvakkers.

Een dakloos mens is heel wat meer dan een optelsom van kopzorgen, schulden en verslavingen. Ook mensen zonder huis dromen en maken plannen. Net als dakbezitters zijn ook daklozen meer dan hun miserabele verleden. Ook zij dromen over een betere toekomst. Bovendien hebben ze ideeën over hoe ze deze willen vormgeven. ■

‘t is hier ijskoud
maar gelukkig
wel droog

Valente, de koepel van opvangorganisaties, vermoedt dat in Nederland tegen de 40.000 mensen dakloos zijn. Al zouden het er volgens Valente nog veel meer kunnen zijn. In de regio Hart van Brabant klopten vorig jaar 245 dakloze arbeidsmigranten bij Barka aan. Tot voor kort was dat nog de helft. 1200 mensen meldden zich bij Traverse. 700 mensen deden dat in 2018.

Ook in de regio Hart van Brabant zijn er waarschijnlijk meer dakloze mensen dan we vermoeden. In afbraakpanden, onder bruggen en in parkeergarages huizen dakloze arbeidsmigranten. Ook een groep jonge of werkende dakloze mensen is maar amper in beeld. Zij wonen bij vrienden op de bank, keren terug naar hun ouders na een scheiding. Of ze slapen na hun ontslag in een auto, tuinhuis of caravan. Dat dakloosheid snel stijgt, zien ze in de Lochal. 'Elke winter wordt het weer drukker', zegt manager Angelique de Kort. Naar schatting komen nu dagelijks tussen de 20 en 25 dakloze mensen naar de huiskamer van Tilburg. Het zijn abstracte cijfers. Maar daarachter gaan evenveel gezichten, namen, leeftijden, geschiedenissen en idealen schuil.

Driekwart, zo blijkt, heeft schulden. Zes op de tien kampen met hun gezondheid en vrijwel iedereen heeft psychische problemen. Sommigen werden dakloos door een faillissement, anderen raakten gedupeerd door de toeslagenaffaire. Weer anderen worstelen met een verslaving. En dan zijn er nog de kinderen. Kinderen van echtparen die alles verloren in een vechtscheiding. Zonen en dochters van een moeder die wegvluchtte van een gewelddadige partner. Bijna 500 van de 1200 mensen die zich meldden bij Traverse zijn jonger dan achttien jaar.

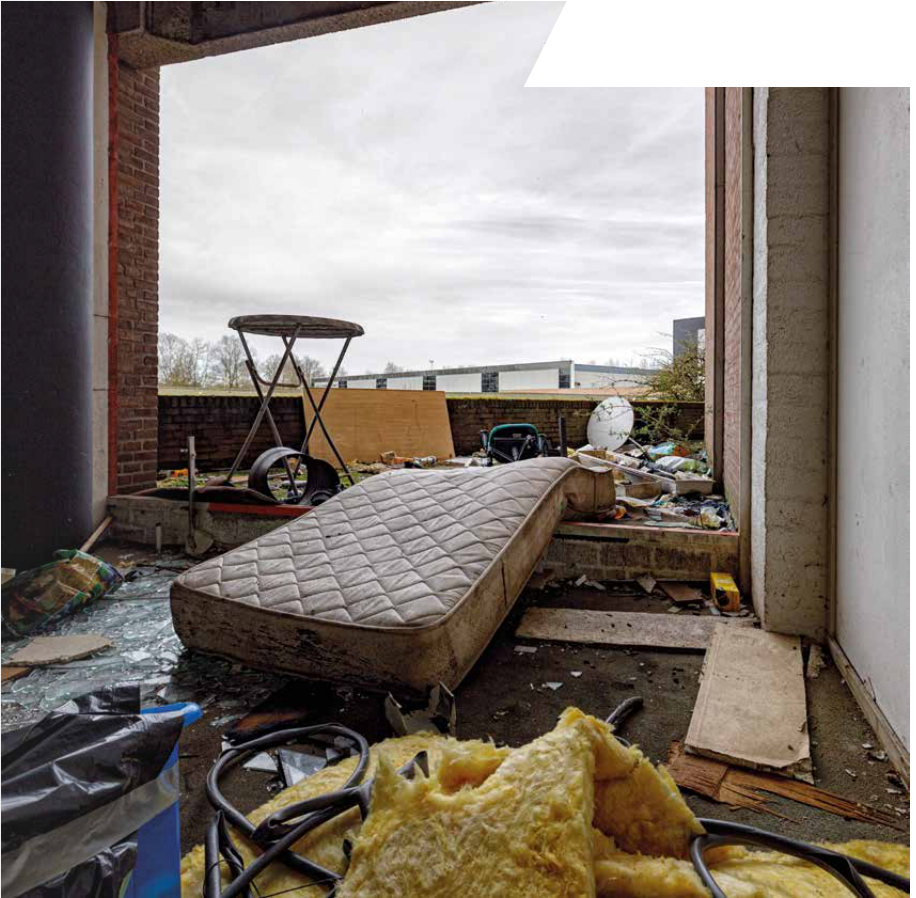
Dakloosheid stijgt niet alleen in de regio Hart van Brabant. Dakloosheid stijgt in heel Europa en in heel de westerse samenleving. Er is maar één land waar dakloosheid daalt. En fors bovendien. Dat land is Finland. Het land waar Wonen Eerst, 'Housing First' al drie decennia richtinggevend is.

Sinds 2008 krijgt in Finland iedereen die dakloos is of dakloos dreigt te worden een woning. Vervolgens wordt gewerkt aan de onderliggende problemen. Wanneer iemand weer een woning heeft, dan vallen zijn of haar problemen, zo blijkt, heel wat beter op te lossen. Hoe goed 'Wonen Eerst' in Finland werkt, blijkt uit de cijfers. Tussen 2008 en 2017 daalde dakloosheid er met 86 procent. Eind jaren '80 waren er nog 18.000 dakloze Finnen. Wanneer de huidige trend doorzet, zullen het in 2027 nog maar enkele tientallen zijn.

Daarom is Finland nu het voorbeeld. Niet alleen Nederland volgt Finland in haar aanpak van dakloosheid, dat doen ook landen als België, Frankrijk, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk, Chili, Canada en Japan. Wie dakloosheid wil aanpakken, moet dakloosheid op de eerste plaats proberen te voorkomen. En wie desondanks dakloos wordt, moet zo snel mogelijk weer terug naar een eigen woning. →

Hoewel Finland de grootste successen boekte, worden ook in Nederland steeds meer dakloze mensen aan een woning geholpen. In Tilburg verhuurt Traverse direct woningen aan zo'n 60 dakloze inwoners. Springplank013, net als Traverse een organisatie die dakloze mensen weer op weg helpt, verhuurt 25 woningen en begeleidt hen naar een baan. En dan zijn er nog de woningcorporaties die daklozen voorrang bieden.

Hoewel veel kleinschaliger dan in Finland, blijkt deze aanpak ook in Brabant succesvol. Acht op de tien daklozen die weer een thuis kregen, werden niet meer dakloos. Zeven op de tien wonen vandaag nog in dezelfde woning. De grote uitdaging is om deze aanpak op te schalen. Om de experimentele fase af te sluiten. En om het snel beschikbaar maken van woningen vanzelfsprekend te maken voor mensen die dakloos zijn of dreigen te worden. ■

Na een donkere
dag voel ik m'n
huissleutel diep
in m'n zak

Had iemand Ida (24) een kamer aangeboden toen ze rond haar 17e de weg kwijtraakte, dan had dit haar heel veel ellende bespaard. Zo vermoedt Ida vandaag, nu ze haar weg weer terug heeft gevonden. Vandaag, zegt Ida, voelt ze zich beter dan voor de tijd dat ze somber werd, voordat ze instortte en op straat belandde. Ida serveert cappuccino en werkt in een boekwinkel maar woont nog beschermd; of begeleid, zoals ze het zelf liever zegt.

Ida is vlot en opgewekt. In haar huis, twee verdiepingen in een complex voor beschermd wonen, leven nog negen jongeren. Het is moeilijk voorstelbaar dat Ida, twee jaar geleden nog maar, met negen tassen op haar fiets door Tilburg zwierf op zoek naar een slaappleats.

Het begon in het laatste jaar van haar middelbare school. Ida werd somber en stortte zich met meer dan normale aandacht op haar schoolvakken. Haar vriendenkring kromp. Er ontstonden spanningen tussen haar en haar ouders. In het eerste jaar van haar studie ging het mis. Ida leek alleen te leven voor haar boeken en tentamens. Nog in het eerste jaar stopte ze. Nu is dat vijf jaar geleden.

Die weg die ze vervolgens aflegt, is verdrietig, dramatisch en, met terugwerkende kracht, levensgevaarlijk. Uit het verhaal van Ida doemt een wereld op van suïcidale gevoelens, zelfbeschadiging, eetstoornissen en psychoses. Een wereld waarin maandenlang

wordt gezworven, waarin ze verder afstand neemt van haar ouders, waarin ze wordt bevangen door paniek, verdriet, honger en kou. De wereld van overnachtingen bij vrienden op de bank, in goedkope hotels en in een kamer bij Traverse aan de Gasthuisring. Ze probeert te slapen in de winteropvang op het NOAD-terrein, in de daklozenopvang van Breda en, om even tot rust te komen, in een respijthuis in Baarle-Nassau. Het is de wereld van talloze ritten in ambulances en politieauto's; van crisisdiensten, crisiszorg en acute opnames.

Ida's zwerftocht eindigt in psychiatrische klinieken en ziekenhuizen, zowel op open en gesloten afdelingen. De laatste is de gesloten crisisopvang voor jongeren van de GGz. Daar woont Ida maar liefst drie maanden. Op die vaste plek, met stevige begeleiding, vindt ze haar weg weer terug. Al is het ook, zo zegt ze, haar nieuwe vriend die haar optrok. Wanneer ze samen waren, hielp hij haar eerst met het regelen van allerlei kwesties, daarna gingen ze wandelen.

En nu woont Ida bijna weer zelfstandig. Ze krijgt nog steeds begeleiding, maar heeft ook haar baan in de boekwinkel en overweegt weer een studie op te pakken. Iets in de zorg, wie weet als ervaringsdeskundige voor jongeren met psychische problemen. Want ervaringen, die deed Ida de afgelopen jaren meer dan voldoende op.

Niet alleen het verhaal van Rob, ook dat van Ida eindigt positief. Zij kwamen terecht in een spiraal richting dakloosheid, om er vervolgens weer uit te klimmen. Bij Ida speelden psychische problemen, Rob raakte thuisloos na een opeenstapeling van schulden. →

Bij Krzysztof, Marek en Martin is het einde nog niet in zicht. Krzysztof raakte aan de drank, Marek verloor zijn dak toen hij zijn werk verloor en het verhaal van Martin blijft te complex om in kort bestek weer te geven.

Ida en Rob lieten hun dakloosheid achter zich, gesteund door hulpverleners en een nieuwe eigen woning. Maar hoe doe je dat met meer dan duizend dakloze mensen, zoals in de regio Hart van Brabant? Hoe kunnen we preventieve maatregelen nemen die zo krachtig zijn dat het aantal mensen dat op straat belandt duidelijk afneemt? En hoe kunnen we mensen die toch dakloos worden, weer snel aan een woning helpen? Aan ambitie ontbreekt het niet.

De realiteit is zonder meer weerbarstig. Dat beseffen ook de negen gemeentes in Hart van Brabant. Daarom bestaat de eerste actie uit het formeren van een stevige taskforce dakloosheid. 'Die taskforce', zo benadrukt wethouder Hendrickx, 'is geen denktank. Het is een team met doorzettingsmacht en daadkracht om het nieuwe beleid stevig uit te rollen'. Hoewel wethouders en ambtenaren deel uit gaan maken van het team, moet de meeste 'force' komen van daadkrachtige inwoners en ondernemers uit de hele regio. Met reden benadrukt het regionale actieplan het 'samen doen'. De taskforce zal initiatieven tegen dakloosheid aan gaan jagen en mogelijk maken. In 2024 trekt Tilburg voor deze initiatieven een miljoen euro extra uit.

'Natuurlijk is het mogelijk om dakloosheid terug te dringen en van Wonen Eerst een succes te maken.' Dat zegt René Scherpenisse, directeur van woningbouwstichting Tiwos. De stichting wijst nu al

ongeveer een kwart van haar woningen toe aan mensen die deze direct nodig hebben. Aan statushouders. Aan mensen die ontslagen worden uit instellingen voor geestelijke gezondheidszorg. En aan mensen die dakloos zijn of dreigen te worden. Jaarlijks bouwt Tiwos zo'n 100 nieuwe woningen. Dat tempo moet, kan en zal volgens Scherpenisse nog flink omhoog. 'Het motto is simpelweg 'bouwen, bouwen en nog eens bouwen.'

Dat het kan, bewijst een nieuw appartementengebouw op Stappegoor. Het heet 't Kompas op Zuid' en bestaat uit 96 even bescheiden als complete 'flexwoningen'. Hier gaan onder andere voormalig dakloze jongeren samenwonen met studenten en werkende jongeren. Bovendien krijgen ze begeleiding. Over niet al te lange tijd moeten de dakloze jongeren op eigen benen staan en doorschuiven naar een grotere woning.

De voorbereidingstijd van 't Kompas op Zuid was vier jaar. Vervolgens werd in hoog tempo gebouwd. Het gebouw is samengesteld uit woonunits die kant en klaar worden geleverd. De bouw begon in september 2023. Eind maart 2024 betrekken de eerste bewoners hun appartementen. Zo snel kan het dus gaan met 'Wonen eerst'. Met vier jaar aan voorbereidende ervaringen kan de komende jaren heel wat vlotter worden gebouwd. Een breed scala aan nieuwe en snelle woningprojecten is in de maak. ■

In 't
zuiden vol
zon, woon
ik samen
met jou

Dakloosheid los je als gemeente niet op in je eentje. Dat doen we samen. En dat samendoen, dat begint in het klein. Met gewone inwoners en met veel naastenliefde

Steeds meer mensen zetten hun statiegeldflessen en blikjes naast de afvalbakken. Dat doen ze in de wetenschap dat Martin, Marek of Krzysztof ze daar oppikken. Wanneer Krzysztof rilt in de vrieskou, stoppen voorbijgangers hem koffie en chocolade toe. En als op een avond van Martin de rugzak én zijn slaapzak wordt gestolen, schenkt een vrouw hem een nieuwe rugzak en een stel kleren. Passerende ambtenaren van Handhaving zien Martins ontredde. Ze leggen geld samen en kopen een nieuwe slaapzak voor hem.

Goed georganiseerd is de particuliere 'Stichting Broodnodig' aan het Wilhelminapark. Elke dag deelt de stichting -beter bekend als 'pater Poels'- om drie uur 's middags brood, groente en fruit uit. Ook verdeelt ze kleren, speelgoed en schoenen. Nog voor het uitdelen begint, wacht bij de ingang een forse groep mensen die elders nergens terechtkunnen. Daaronder bevinden zich heel wat arbeidsmigranten als Krzysztof en Marek. De stichting wordt gesteund door een oneindige rij particulieren, Tilburgse bedrijven -waaronder zeven bakkerijen- en religieuze organisaties. Ook de gemeente Tilburg steunt Stichting Broodnodig. Het is een prachtig voorbeeld van sociale betrokkenheid.

Aan de Gasthuisring, pal tegenover Traverse zit 'MST Mensen in beeld houden'. De organisatie, die ook door de gemeente wordt gesteund, heette vroeger het 'Missionair Service Centrum' en runt onder meer een huiskamer. Het is een ontmoetingscentrum voor vluchtelingen, voor wie eenzaam is, voor wie dak- en thuisloos zijn. Terwijl medewerkers mensen helpen met hun belastingformulieren of het formulieren van een brief naar instanties, komen uit de keuken geuren voor het gemeenschappelijke middagmaal.

De Brabantse medemenselijkheid is hartverwarmend. De professionele inzet is dat ook. En voorkomen is beter dan genezen. Preventie begint met het oppikken van signalen dat het met iemand niet goed gaat. Het signaal bijvoorbeeld, dat zich in een huishouden schulden opbouwen zoals Rob dat overkwam in 2017. Schulden kunnen zo hoog oplopen dat een gezin zijn woning verliest. Sinds 2021 kan de gemeente uit eigen beweging hulp aanbieden bij mensen die in financiële problemen raken. In de tijd dat Rob in de schulden raakte en zijn woning verloor, was dat nog niet mogelijk.

Automatisch komen die signalen niet bij gemeenten terecht. Om ze op te pikken werken zij nauw samen met onder meer woningcorporaties, welzijnswerk, en huisartsen. Ook de 'wijkteams' van de gemeenten houden oren en ogen open. Hoe eerder zij problemen van wijkbewoners opmerken, hoe sneller deze problemen kunnen worden opgelost. Energiebedrijven en zorgverzekeraars zijn steeds vaker bereid om te helpen wanneer iemand in de financiële problemen komt. Ze bieden aan om schulden te bevriezen en hun klanten tijd te geven hun leven weer op orde te krijgen. →

Door die samenwerking, is de kans dat mensen als Rob op straat komen te staan, alweer heel wat kleiner dan zeven jaar geleden.

Ook in de aanpak van dakloosheid onder arbeidsmigranten uit Oost- en Midden-Europa werken de gemeenten samen met anderen. Stichting Barka is hier de belangrijkste partner. In de strijd tegen dakloosheid onder jongeren trekken gemeenten samen op met R-Newt, het jongerenwerk van welzijnsorganisatie ContourdeTwern. Projecten in 'Wonen Eerst', zoals het splinternieuwe 't Kompas op Zuid, bouwen samen met woningbouwstichtingen, daklozenopvang Traverse en meerdere organisaties in de geestelijke gezondheidszorg.

We doen het samen, maar we doen dat nog lang niet genoeg. De sociale betrokkenheid rond dakloosheid moet verder worden opgeschaald. Na woningbouwcorporaties, maatschappelijke organisaties en liefdadigheidsinstellingen verwacht de gemeente een veel grotere inzet van werkgevers en uitzendbureaus, scholen en particuliere verhuurders.

'Iedereen een (t)huis', is dan ook meer dan een beleidsplan. Het is een actieplan, 'a call to action'. Werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters worden opgeroepen verantwoordelijkheid te nemen voor de arbeidsmigranten die ze naar Brabant halen. Ook wanneer deze mensen hun werk dreigen te verliezen. Wie arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa haalt, zal ook fatsoenlijk voor deze mensen moeten zorgen.

Vijfhonderd kinderen in de regio Hart van Brabant zijn dakloos. Al deze kinderen zitten op school. Veel onderwijsinstellingen beseffen maar amper dat sommige van hun leerlingen geen eigen bed meer hebben. Dat sommigen scholieren hun nachten door moeten brengen bij vrienden op de bank terwijl anderen dat doen bij Traverse. En dat 'huiswerk' voor deze kinderen een heel andere betekenis heeft dan voor kinderen in een normale thuissituatie. Voor de problematische situatie van deze kinderen moet meer aandacht komen. Bovendien wordt aan scholen gevraagd om meer hun oren en ogen open te houden voor kinderen die dakloos dreigen te worden.

Wanneer we meer dan 1500 mensen per jaar aan een woning willen helpen, dan kunnen we dat niet zonder particuliere verhuurders. Vandaag worden dakloze mensen door particuliere verhuurders nog geschuwd, morgen moeten ook zij een kans maken op een kamer of woning in de particuliere sector. 'Kamers met kansen' is de naam van een eerste initiatief. Hier kunnen particulieren zich melden die een kamer over hebben.

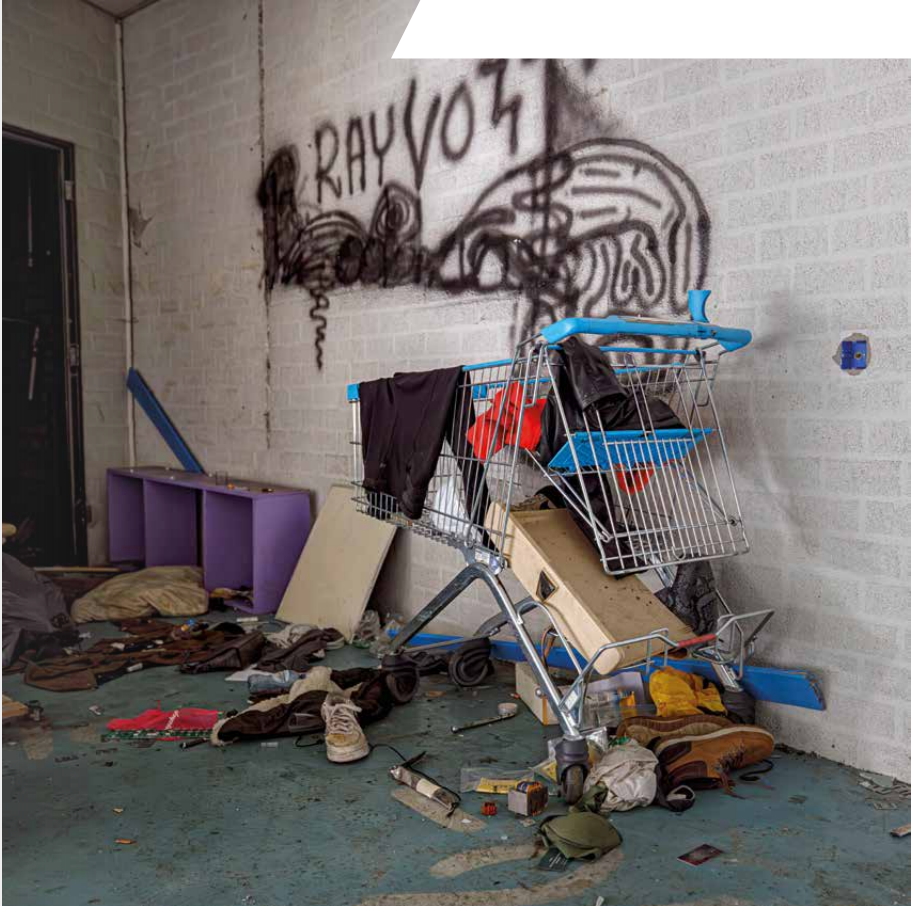
Honderdvijftig jaar geleden meende de Brabantse schilder Vincent van Gogh dat het 'echt iets moois is om een thuis te maken voor daklozen.' 'Ja, het is iets dat goed moet zijn; wat de wereld ook mag zeggen, het kan niet verkeerd zijn.'

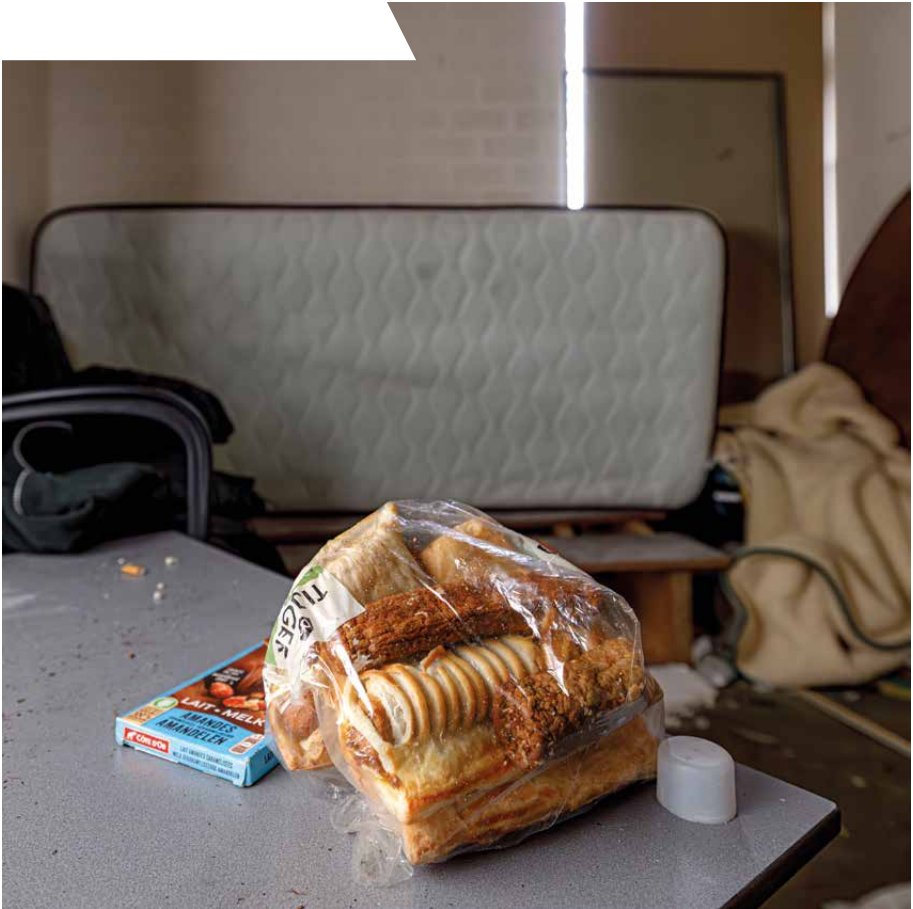
Dat had Van Gogh goed gezien. ■

fotografie Dolph Cantrijn

Regio Hart van Brabant

SAMENWERKENDE GEMEENTEN

Regio Hart van Brabant vormen we vanuit de gemeenten

Alphen-Chaam | Baarle-Nassau | Dongen
Gilze en Rijen | Goirle | Heusden | Hilvarenbeek
Loon op Zand | Oisterwijk | Tilburg | Waalwijk